

כיבוש הפרלמנטים

לא אצלנו, חלילה, והמדובר איננו בנשים מיוחדות ובודדות שעשו היסטוריה גם בפוליטיקה, כגון אלנור רוזוולט, או אינדירה גנדי, או מרגרט תאצ'ר, או גולדה מאיר - הפעם מדובר בכיבוש פרלמנטים שלמים, ממשלות שלמות דרך צבא של נשים מוכשרות ומיליטנטיות, כך, עד כה במערב. ומעשה שהיה כך היה.

בראשית שנה זאת התקיימו בחירות כלליות באנגליה ובצרפת, והתוצאות היו הפעם מדהימות: באנגליה נכנסו 120 נשים לפרלמנט (במקום 62 לפני כן); בצרפת - 63, לעומת קומץ קטן באספה הלאומית הקודמת. הרוב המכריע של צירות אלה בא משורות המפלגות הסוציאליסטיות בשתי הארצות והימין עמד מנגד. יתירה מזו: עקרונית דוגלות עתה המפלגות הסוציאליסטיות הללו בשוויון מספרי גמור (הנקרא אצלם "פאריטי") בין שני המינים במוסדות הממלכתיים והמוניציפאליים, ואם תוצאה מספרית זאת לא הושגה הפעם הרי שזה נבע מהצגת מועמד אחד בלבד, בבחירות האישיות הנהוגות שם. עם זאת, הסתערות זאת של האשה על עולם הפוליטיקה אינה תופעה ארעית בלבד, היא פוקדת את אירופה המערבית כולה. עוד נביא כאן שתי עדויות למפנה המכריע המתחולל עתה לנגד עינינו - האחת של מנהיגה סוציאליסטית צרפתית שנבחרה לשרת המשפטים, שספרה החדש נקרא "להיות אשה בפוליטיקה"¹ והעדות השניה היא גליון מיוחד של כתב-העת "לה טן מודרן" (מיסודו של ז'אן-פול סארטר בשעתו) והוא מוקדש ל"בעיות אקטואליות של הפמיניזם"².

כדאי לציין גם כמה נתונים מספריים די מדהימים על זינוקה של האשה בחיים הפוליטיים במערב. על-פי העתון "לה מונד" הפאריזאי, מקומה של האשה במוסדות הפרלמנטריים של המערב הוא עתה, בין השאר: בשוודיה, כ-40%; בנורבגיה - 39%; בפילנד - 33%; דנמרק - 33%; הולנד - 31%; אוסטריה - 26%; גרמניה - 26%. לפני הבחירות הכלליות השנה בצרפת היה ייצוג הנשים שם... 6%. אגב, בישראל המצב דומה.

מבחינת הפרלמנטריום האירופי מדובר במהפכה של ממש. אחת הראיות היא ייצוג הנשים לא רק במוסדות הפרלמנטריים הרחבים אלא גם בממשלות. למשל: בשוודיה בין 22 חברי ממשלה 11 הן נשים. בנורבגיה, עליפי חוק, שורר שוויון פריטי בכל המוסדות. אגב, מסתבר שלא רק הוגי-דעות ופוליטיקאים מצדדים עתה בשיתוף מלא של האשה בחיים

הציבוריים-פוליטיים. גם הרחוב סבור כך. ב-1996, בחקר דעת הקהל של מכון גאלופ ב-22 ארצות, 79% מהנשאלים תמכו בכניסת נשים לכל המוסדות הממלכתיים החשובים, ו-77% גרסו כי העיקרון הפאריטי חייב להיות מעוגן בחוקת-היסוד של המדינות.

נשאלת השאלה מה הביא לכך? הרי לא יתכן כי המהפכה אירעה במפתיע, ללא כל שלבים מוקדמים; המבט אל העבר, אל כתבי האבות המייסדים של הדמוקרטיה המודרנית היה מאכזב מסתבר שוולטר, רוטו, פרט אולי לדידרו, סברו שמקום האשה הוא בבית, והמהפכה הצרפתית, הקרויה "גדולה" שללה מן האשה את זכות הבחירה, חרף מה שקרוי זכות האדם והאזרח. פרט לקונדורסה בצרפת, במאה ה-18, ופרט לג'וזף סטיוארט מיל, במאה ה-19, באנגליה, לא נמצא שום מליץ-יושר לשוויון האשה על פני היבשת. אפילו הסוציאליסטים חששו שמא האשה, שנתפסה כדתית ושמרנית, תנציח את שלטון הריאקציה, ורק המתקדמים מביניהם סברו אחרת. לא ייאמן כמעט כי זכות הבחירה לנשים העונקה בצרפת לנשים רק בשלבי מלחמת העולם השניה. אליזבת גיגו (Guigou) מחברת הספר "להיות אשה בפוליטיקה", אמנם עומדת על שלילת זכויות הנשים במהלך ההיסטוריה הצרפתית, אך גם על העובדה כי נשות צרפת בלטו במהלך ההיסטוריה הצרפתית מחוץ לחיים הפוליטיים, והצטיינו בחיי החברה, התרבות, בסאלונים, בספרות ובאמנויות. עם זאת, דרך קשה עמדה בפניהן במאמציהן, לעתים הפאתטיים, לצאת מן המטבח ולהגיע למקצועות החופשיים; אפילו מהפכן כפרודון דיבר עדיין בזילזול על האשה, אשר, לדעתו, "או שהיא עקרת-בית או שהיא פילגש".

רק ב-1868 זוכה אשה לראשונה בצרפת בתעודת-בגרות. רק ב-1875 מקבלת אשה לראשונה תעודת רופא. רק ב-1890 מקבלת האשה לראשונה הסמכה במשפטים. רק ב-1906 מתמנה דווקא מארי קירי, כלת פרס נובל, לראשונה לדרגת פרופסור בסורבון, וכך הלאה וכך הלאה. אך העבר הוא עבר והשאלה היא מה מצב העניינים ברגע ההיסטורי הנוכחי, דווקא על רקע הזינוק המפתיע שאנו עדים לו... (אגב, פרט לישראל).

קיימת מחלוקת, דווקא בקרב הפמיניסטים בעולם סביב מושג "שוויון" בין גבר לאשה. אפילו המונח פמיניזם הגיע לפיחות מסוים בעיני הבריות. ניתן לומר כי הפמיניזם הוא "קרבן הצלחתו". עובדה נחרצת היא התקדמות האשה בכל התחומים, בעצם חלקה בייצור

וביצירה, בהתקדמותה החומרית, אף-כי עדיין ללא שוויון לגבר. המחלוקת בין הפמיניסטים היא בין הסוברים שאין הבדל בין גבר ואשה לבין הסוברים כי הבדל זה קיים, ואף מוצדק. האם, כדברי סימון דה-בובואר אין האשה נולדת אשה, אלא נעשית אשה מתוקף חוקי הפליה הבאים להורידה ולשעבדה במשך מרבית ההיסטוריה האנושית? או שמא, כדברי פמיניסטיות אחרות, קיים ייחוד נשי שלא רק שאין להסתירו או להכחישו אלא יש לחייבו בהחלט ובתמים?

מחלוקת זאת, אין טעם וצידוק להכריע בה במשיכת קולמוס, ואף במחשבה שניה ושלישית, אך יש הבט לשוני הנשי, השייך בהחלט לסוגיה שדנו בה הפעם: זינוק האשה בימינו לחיים הציבוריים-הדמוקרטיים. טוענים ההוגים שהבאנו הפעם כי האשה חשובה לפוליטיקה דווקא מתוקף היותה אשה, ולא מתוקף היותה אורח בלבד. לעניין זה יש גם צד עקרוני לפיו מגיע לאשה "שוויון" מספרי כי היא מייצגת את מחצית החברה, את מחצית האנושות, ולא

סתם חטיבה שהיא תוצאת פיצול החברה לגזעים, לקבוצות אתניות שונות, ועוד. כשם שמגיע ייצוג לכל הגברים ואין להפלות ביניהם כך מגיע ייצוג לכל הנשים. אך קיים נימוק מכריע נוסף: טוענת המחברת, טוענות נשים רבות נוספות, כי האשה שונה לרוב מן הגברים בעצם גישתה לחיי חברה: היא צמודה יותר לאדם, היא רגישה יותר לבעיותיו, היא קונקרטיית יותר ביחס לשלל הבעיות החברתיות בשל אמהותה, בשל צמידותה למשק ביתה, בשל כל מערכת רגשותיה שהיא פחות "אבסטרקטית" מזו של הגבר.

כך או אחרת: עדים ושותפים אנו עתה למהפך ללא תקדים בחיי האשה, וממילא בחיינו הכלכליים ולמעשה בחיי הציוויליזציה כולה. ■

דב בר-ניר

1. Elisabeth Guigou: "Etre femme en politique", Plon, 1997
2. "Les Temps Modernes", Questions actuelles au feminisme" - avril-mai 1997

רוני סומק חצי פושיקין

מרוסית: אברהם שלונסקי

קטע מתוך "יבגני אוניגין"

פה, בְּגֵמָא סוסי הַדָּאָר,
הֶרֶה הָעֵלֶם הַשׁוֹבֵב,
בְּחֶסֶד צְאוּס רָם-הַתָּאָר
יֹרֵשׁ הוֹנֵם שֶׁל פֶּל קְרוֹבִיו
מִיּוֹדְעֵי רוֹסְלֵן-לוֹדְמִילָה!
לְהַתְּוֹדֵעַ נָא הוֹאִילוּ,
בְּלִי הַקְּדָמוֹת וּבְטוֹל-זְמַן,
עִם גְּבוּרוֹ שֶׁלְרוֹמָן:
אוֹנִיגִין, יְדִידִי מְנַעַר,
עַל גְּדוֹת נְהַר נְוֶה נוֹלֵד,
שֶׁם גַּם אֶתָּה, קוֹרָא נְכַבֵּד,
אוֹלֵי הַפְּלֵאָתָּה זִיו וְזֹהָר!
שֶׁם אֲזוּ טִילֵתִי גַם אָנִי-
אֶךְ אוֹי לִי מְאֻקְלִים צְפוֹנִי.

קשה לבחור קטע מ"יבגני אוניגין" ולא במקרה בחרתי בקטע שכבר בשורה הראשונה שלו דוהרים סוסי הדואר. הסוסים שעליהם כתב פושיקין נחים מזמן באורות הנוסטלגיה, אך זכר לדהרתם אפשר לראות בימים אלה על גבו של בול יפהפה הנקרא "פושיקין-שלונסקי". הבול הופק במשותף על ידי רשות הדואר הישראלית והרוסית, וכמה יפה לחשוב שהפעם הקליעה היא בול.